

**OSMANLI ÇİÇEK MEDENİYETİNİN İZİNİ
SÜRMEK: ÖRNEKLİ VE RESİMLİ OSMANLI
ÇİÇEK ADLARI SÖZLÜĞÜ**

**Tracing the Ottoman Flower Civilization:
Illustrated and Exemplified Dictionary of
Ottoman Flower Names**

Funda BULUT¹

Keskin, Koç N. (2018). *Örneklî ve Resimli Çiçek Adları Sözlüğü*, Berikan Yayınları: Ankara, Sayfa Sayısı 726, Birinci Baskı, ISBN: 978-605-7501-06-6.

Sözlükler, kültürel kimliği meydana getiren dil unsurlarının kayıt altına alındığı, Meriç'in (2010: 88) deyimiyle "heyecanıyla, hassasiyetiyle, şuuruyla bir milletin kendisi, hafızasıdır". Bir sistematik bütünlük içinde kendine has kuralları olan, türlere ayrılan bu önemli disiplin, toplumla birlikte bir dilin kullanımına, değişim ve dönüşümüne tanıklık etmekle birlikte kültürün de taşıyıcısıdır. Bu bağlamda, Doç. Dr. Neslihan Koç Keskin tarafından hazırlanan *Örneklî ve Resimli Osmanlı Çiçek Adları Sözlüğü* hem Türk kültür bilimi çalışmaları hem de sözlükbilim başta olmak üzere pek çok alan açısından önem arz eden uzun ve detaylı bir araştırmanın ürünüdür.

Ön sözde bu uzun yolculuğu, bir başka deyişle sözlüğün elimize ulaşma serüvenini anlatan yazar, Osmanlı edebiyatında oldukça canlı ve etkileyici şekilde anlatılan çiçeklerin dikkatini her zaman çektiğini, bu ilginin araştırdıkça hayranlığa dönüştüğünü ifade eder. Aktarılanlara göre özel adlandırmalarıyla farklı bir dünyanın kapılarını aralayan Osmanlı çiçek konusuna duyulan merak, Ekrem Hakkı Ayverdi'nin yayınladığı *Lâle mecmuasıyla* başlar. Nazım Hikmet Polat'ın derlediği Cemal Rüştü ve Orhan Şaik'in

konuyla ilgili makaleleriyle artar. Özellikle Nuran Atasoy'un *Hasbahçe* adlı eserinde de görselleri yer alan Keresteci Ali Çelebi'nin *Şükûfe-nâmesi* kitabın oluşmasına kaynaklık eder. Farklı bilimsel toplantılarda sunduğu "*Şükûfe-nâmelerde Kalan Osmanlı Çiçek Medeniyeti*", *Âsitânenin Lâle Tarihi ve Kültürü Hakkında Yazılmış Bir Eser: Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul*", "*Pîrim Tohumlarına Nefes Et: Osmanlı Çiçek Yetiştiriciliğinde Tasavvuf Kültürünün İzleri*" ve "*Osmanlı Çiçek Risaleleri/ Şükûfe-nâmeler*" başlıklı bildirilerle Osmanlı çiçek kültürünün zengin mirasına önemli katkılarda bulunur.

Osmanlı tarihinde bir döneme ismini verecek kadar önemli bir yere sahip olan lâlelerle ilgili çalışmalarını sürdüren Koç, Sadrazam İbrahim Paşa ve III. Ahmed'in birlikte düzenledikleri lâle şenliklerini anlatan *Osmanlı Lale Şenlikleri / Çerağan*'ı adlı kitabı kaleme alır ve bahsi geçen eser, 2015 yılında Elginkan Vakfı'nın düzenlediği 10. Türk Kültürü Araştırma ödülüne lâyık görülür. Kitabın yazılış sürecinde "çiçekler ve çiçek yetiştiriciler hakkında bilgi veren resimli veya resimsiz eserler" anlamına gelen şükûfenâmelerin Osmanlı çiçek kültürü içindeki değerini keşfettiğini belirtir. Botanik bilimi için özel bir yeri olan bu eserlerin Osmanlı çiçek edebiyatındaki yerini ve önemini ortaya koymak için bu alanda yazılmış eserlerin tek tek tanıtılması gerekliliği düşüncesiyle Osmanlı çiçek kültürü üzerinde yaptığı araştırmalarını genişletir. Prof. Dr. Emine Naskali Gürsoy'un önderliğinde çıkartılan *Çiçek* kitabına "*Osmanlı Çiçek Kültürünün En Önemli Kaynağı Ubeydî'nin Netâyicü'l ezhâr*", "*Lâle Babası*" Ali Çelebi ve *Şükûfe-nâme'si Üzerine*", "*18. Yüzyılda Yazılmış Bir Lâle Şükûfe-nâmesi: 'Ferâh-engiz'*", "*Ahmed Kâmil Belgrâdî'nin 'Risâle-i Esâmî-i Lâle'si Üzerine*", "*Fenni'nin Tuhfetü'l- İhvânına Göre Osmanlı Girit Lâlesi Yetiştiriciliği*", "*Mehmed Aşkî'den Lâle ve Zerrîn Yetiştirmeye Dair Bir Eser: Mizânü'l- ezhâr*", "*Mehmed Aşkî'nin Karanfilleri*" ve "*Osmanlı Fal Kültüründe Çiçek ve Udmî'nin Şükûfe-nâmesi Üzerine*" yazılarıyla katkıda bulunur. Bu yaklaşık 14 yıl süren metin, makale, bildiri, tanıtım çalışmaları sonucunda Osmanlı çiçeklerini kültürel bellekte yaşatacak olan *Örneklî ve Resimli Osmanlı Çiçek Adları Sözlüğü* ortaya çıkar.

2018 yılında Kurgan yayınlarından çıkan sözlük, toplam 726 sayfadan oluşur. Eserin giriş bölümünde önsözle birlikte sözlüğün yazım ve kullanım esaslarına dair önemli notlar bölümü bulunmaktadır. *Osmanlı Çiçek Adları Sözlüğü* hazırlanırken eserin giriş kısmında da belirtildiği gibi şükûfe-nâmelerden, lâle konulu manzumelerden hareketle "lâle-nâme" olarak nitelendirilebilecek örneklerden ve narh defterlerinden faydalanılmıştır. Sözlüğün *Örneklî ve Resimli Osmanlı Çiçek Adları Sözlüğünün Yazım ve Kullanım Esaslarına Dair Önemli Notlar* bölümünde yararlandığı kaynaklar listelenir ve bunların kısa bir tanıtımı yapılarak Osmanlı tarihi içindeki önemine değinilir:

"Şükûfe-nâme-i Ali Çelebi (ŞA): Keresteci Ali Çelebi, Şükûfe-nâme'sini 1677 yılında yazmıştır. Eserde, başta zerrîn-kadeh olmak üzere lâle, sümbül, gül türlerinden 29 çiçeğin özellikleri, çeşitli çiçek yetiştiriciliği terimleriyle anlatılmış, resimlerle birlikte çiçekler hakkında Ali Çelebi tarafından yazılmış manzum parçalara da yer verilmiştir.

Netâyicü'l ezhâr (NE): Ubeydî tarafından 1699 yılında yazılmış olan bu eser bir çiçek yetiştiricileri tezkiresidir. Ubeydî, eserini yazdığı 1699 yılına kadar, tohum sahibi, tohum ekicisi, İstanbul dışından tohum getirterek yetiştiren ve önceden ektiği çiçeklerin tohumlarına bir vesileyle sahip olan 205 çiçek yetiştiricisinin adını ve çiçeklerini kaydetmiştir. Sözlüğe hem yetiştiricisi belli olan hem de eserin sonunda yer alan ve yetiştiricisi belirtilmeyen çiçekler de dâhil edilmiştir.

Tuhfetü'l- İhvân (Tİ): 17.yy'da Fenni tarafından yazılmış olan Tuhfetü'l- İhvân Girit Lâlesi'ni konu edinir. Tuhfe'de metin ve kıt'alar olmak üzere iki şekilde toplam 36 Girit Lâlesi söz konusu edilmiştir.

Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul (DLİ): 18.yy'da Remzî tarafından yazılmış olan bu eserde İstanbul'da yetiştirilen 1139 lâle adı yetiştirici ve tavsifleri ile Osmanlı Türkçesi alfabesi tertibiyle verilmiştir. Sadrazam İbrahim Paşa adına kaleme alınan Defter-i Lâlezâr-ı İstanbul Lâle devri ortalarında, kendisi de lâle yetiştiren Sadrazam İbrâhîm Paşa başta olmak üzere Osmanlı devlet ricâli arasında lâleye duyulan ilgiyi gözler önüne serer.

Ferah-engîz (F): 1764 tarihli yazarın bilinmeyen bu eser, 1585 lâle adını ihtiva eder. Ayrıca bu eserin önemli yanı I. Mahmûd' un (1730- 1754) adını verdiği 38 lâle adının kaydolmuş olmasıdır. (...)

Tuhfe-i Çerâğân (TÇ): Tuhfe-i Çerâğân lâle şenliğini konu edinen ve şimdiki bilgilerimize göre türünün tek örneği olan bir sûrnâme metnidir. (...) 1723 yılında Sadrazam İbrahim Paşa tarafından tertip edilen lâle şenliğini konu edinen Tuhfe-i Çerâğân'da Sadrazam İbrâhîm Paşa devrinde yetiştirilen 18 lâle adının üzeri kırmızı mürekkeple çizilerek işaretlenmiştir.

Mizânü'l- ezhâr (ME): Mehmed Aşkî eseri iki bölüm ve bir hâtîme olarak tertip etmiştir. Birinci bölümde lâlende bulunması gereken 20 özelliği ayrıntılarıyla anlatmış, ikinci bölümünde ise lâle toprağının özellikleri, soğan dikimi, sulanması, açan lâlenin güneş, kar ve kırağdan korunması, soğanın saklanması gibi lâle yetiştiriciliğine dair pek çok ayrıntı söz konusu edilmiştir. Mizânü'l- ezhâr'ın hâtîme bölümü ise zerrin çiçeği yetiştirme üzerinedir.

Risâle-i Takvîm-i Lâle (RTL): Eserde lâle kadehinin özellikleri, lâlende bulunması gereken özellikler ve lâlenin kusurları dile getirilmiş, Osmanlı Türkçesi alfabesi sırasına göre 307 lâle adı, on başlığa göre bir çizelge (takvim) yapılarak verilmiştir.

Takvîmü'l- Kibâr Mîn Mi'yâri'l-Ezhâr: Mehmed Aşkî'nin lâle hakkında yazdığı üçüncü eserdir ve Risâle-i Takvîm-i lâle ile benzer özelliklere sahiptir. Yazar kendi yetiştirdiği 388 lâlâyı de dâhil ederek 483+388 lâlâyı kayıt altına almıştır.

Karanfil-nâme (K): Diğer adıyla Ferah-nâme, Osmanlı karanfillerini ve karanfil yetiştiriciliğini konu edinen tek eserdir (...). Karanfil-nâme, fihrist ve iki bölümden oluşur. Birinci bölüm karanfil yetiştirme sanatına ayrılmış, ikinci bölümde ise Osmanlı Türkçesi alfabesine göre- bazen alfabeğe uyulmayarak "nun harfi"ne kadar 122 karanfilin yetiştirici ve özellikleri hakkında bilgi verilmiştir.

Sümbül-nâme (S): Bir mecmua şeklinde tertip edilmiş Sümbül-nâme, 1736 yılında yazılmıştır. Eserde 42 sümbül ile ilgili Hıfzî, Salahî ve Çuhadar Hüseyin'in kıt'aları, Hattât Hacı İsmail ve Hattât Ali'nin sümbül resimleriyle birlikte yer almıştır.(...)

Şükûfe-nâme-i Abdullâh Çelebi (ŞAÇ): Abdullah Çelebi'nin Şükûfe-nâme'si nergis yetiştirme üzerinedir. 26 varaktan oluşan ve sade bir dille kaleme alınmış, şükûfe-nâmede 13 bölüm vardır. Bunlardan on biri nergis/ zerrin yetiştirme, biri lâle ve sümbül, son bölüm ise eskiden nergis yetiştirenler hakkındadır. Bu son başlıkta Keresteci Ali Çelebi'nin eserindeki isimlere ve zerrinlere gönderme yapılır.

Şükûfe-nâme-i Udmî (ŞU): 1873 yılında basılmış olan Şükûfe-nâme-i Udmî, çiçek tenasübüyle yazılmış mensur ve manzum münâcâtlar, bahar temalı na'ler, hasbihâller, tasavvufî içerikli bahâriyeler ve 31 çiçek hakkında yazılmış bir fal manzumelerini hâvidir. (...) Hâtîme beyitlerinden sonra şair, fala nasıl bakılacağını "Ta'rif-i Kâide-i Cedvel" başlığı ile örnek vererek anlatır (...)" (Keskin, 2018: IX-XII).

Latin alfabesinin alfabetik düzenine göre hazırlanan sözlükte çiçek adının geçtiği eserler, madde bitiminde kısaltma şeklinde gösterilirken giriş kısmına da bir kısaltmalar bölümü

eklenmiştir. Bold büyük harfli ve transkribeli verilen çiçek adları, varsa diğer adları, rengi ve türü, açtığı yıl, yetiştirici adı, geldiği yer, adlandırma manzumeleri ve sınırlı olmakla birlikte çiçeğin neden o adı aldığına dair bilgilerle beraber açıklanmıştır.

A maddesi: ss. 3-44. Zencefil, lâle, sümbül, leylâk, katmer, zerrin, buhur, şakayık, menekşe, zülfünigar, karanfil, gelincik, şebboy, Kudüs çiçeği, anberbü, ağaç çiçeği... gibi on altı farklı türün bulunduğu madde başında toplam 352 çiçek adına yer verilir. Bunlar arasında adı en çok geçen çiçek, “evlât” gibi görülen lâledir; “Lâle Babası” da “Açık ergavânî” adlı Lâle-i Rûmî’yi yetiştiren Keresteci Ali Çelebi’dir (Keskin, 2018: 3). Birden fazla ada sahip olan çiçeklerin adları madde içinde aktarılırken (Örneğin ‘Acemî- Güyî, Diğer Adı: Mâlellim) birbirinden ilginç manzumelere de yer verilir.

B maddesi: ss. 46-74. Nergis, balık ağzı, kehrübâ, zencefil, beç (Viyana) polyası, süsen, karanfil, şakayık, gelincik, şebboy, buhur, Misk-i Rumî, çiğdem, sim, menekşe, Frenk çiçeği, amberbu, gül, yasemin, nergis, lâle... türlerine karşılık gelen 308 çiçek adı bulunur. Sınırlı bir bilgi olan çiçeğin geldiği yere de değinilir. Örneğin; “Behrâm Bey Simi” adını taşıyan çiçek Bosna’dan gelmiş ve yetiştiricisinin adını almıştır.

C maddesi: ss. 77-96. Zerrin, lâle, karanfil, kehrübâ, Sade Frenk çiçeği, köklü süsen, sümbül, sim, ...türünde toplam 184 farklı çiçek adı yer alır. Bu maddenin en dikkat çekici yanlardan biri, câm ile başlayan çiçek adlarının çokluğudur. Lâle ve zerrin çiçeklerine verilen adlar, câm sözcüğü ile estetik bir tamlama oluşturur: “Câm-ı ‘aşk, câm-ı cem, câm-ı cihân câm-ı elmâs, câm-ı ferah câm-ı kudret... gibi.”

Ç maddesi: ss. 99-107. Toplam 71 çiçek adının geçtiği maddede lâle, zerrin, çiğdem, zencefil, buhur, sümbül, gül... türleri mevcuttur. Buradan “Çiğdem-i ‘İsâ” adını taşıyan çiğdem türünün bir diğer adının Karagöz-i Bursa olduğu ve Osmanlı’da çok sevilen lâlenin güzelliğini ve yüceliğini öven “çemen-ârâ, çemen-pîrâ, çemen-şeref, çeşm-i cân, çerâg-ı dirahşânde” ...gibi adlar verildiği öğrenilir.

D maddesi: ss. 111-135. Lâle, sümbül, zerrin, gül, zencefil, tırfil, sim, karanfil, zencefil, karanfil, sümbül türlerine ait 350 çiçek adı geçer. Eserde bilgi azlığı nedeniyle çiçeklerin adlandırılış sebeplerine çok yer verilmemesine rağmen bu maddede Girid lâlesinin yetiştiricisi tarafından etek ile örtülerek insanlardan saklandığı için ‘etek giymiş’ anlamına gelen Dâmen- Püş” adını aldığı, günde birkaç kez açan bir lâleye de “Deli Ferid” denildiği aktarılır.

E maddesi: ss. 137-148. Toplamda 99 farklı çiçek adına yer verilen maddede zülfünigar, lâle, zerrin, gül, sümbül, ağaç çiçeği, erguvan türlerinden bahsedilir. Bu maddede ağırlıklı olarak lâle için kullanılan elmas ile başlayan tamlamaların çokluğu göze batır: “elmâs-berg, elmâs-pâre, elmâs- peyker, elmâs- tırâş, elmâsî... vb.

F maddesi: ss. 51-174. Lâle, katmer, zerrin, karanfil, buhür, Sade Frenk çiçeği, sümbül, karanfil, köklü süsen, fül... olmak kaydıyla 189 çiçek adı bulunur. “Feyz-i Rabbanî, Feyz-i Sübhân, Feyz-i Hudâ, Feyz-i İlâhî, Feyz-i Kudret... vb. çiçek adlarıyla Osmanlı’nın manevi derinliğini çiçeklere aksettirdiği gözlemlenir.

G maddesi: ss. 177-212. Bu maddede Lâle, sümbül, sim, çiğdem, katmer, zerrin, karanfil, zencefil, gelincik, şebboy, şakayık, gül, buhur... türlerine karşılık gelen 308 çiçek adı geçer. Lâlelere verilen “ gül-âb-efşân, gül-beden, gül-berg, gülcibaşı-zâde, gül-çehre, gül-efşân... vb.” isimler de çiçeklerin dünyasında farklı bir hassasiyeti gösterir.

H maddesi: ss. 215-255. Lâle, çiğdem, zerrin, sümbül, zencefil, karanfil, köklü süsen, horozibiği, sim, yonca, karanfil... adının geçtiği türlere 346 ad verilmiştir. Bu maddede

“Hañçer-i Yâkût, Hurrem, Hurşid-i Cemâl, Hülâsa-i Yâkut, Hüsn-i Hasan, Hüsn-i Yûsuf, Hüsrev-i Cemâl”... gibi adlarla yapılan tamlamalar, çiçeğe yüklenen değeri göstermesi açısından önemlidir.

I maddesi: ss. 259. Toplam 6 çiçek adının yer aldığı maddede “ebrî, lâle, ıtırşah, zerrîn” türleri yer alır.

İ maddesi: ss. 263-272. Lâle, zerrîn, kehrübâ, sümbül, polya, şebboy... adlarına karşılık gelen 98 farklı çiçek adı mevcuttur. Çiçek türlerini ayırt eden “zemini nârencî, deseni beyaz çizgili karanfil”, hünnap renkli istakoziyeye yakın, nebatîyle karışık lâle”...gibi zengin betimlemeler, okuru renkli ve büyümlü bir yolculuğa çıkarır.

J maddesi: ss. 275. Kudüs çiçeği ve lâleye verilen iki çiçek adından oluşan madde, sözlüğün en kısa maddesidir.

K maddesi: ss. 279-304. Lâle, karanfil, zerrîn, süsen, zencefil, kahkaha çiçeği, kehrübâ, tuğ-ı şâhî, sümbül, çiğdem, zambak, binlik, Frenk çiçeği, polya, nergis, sim, beç, katmer, amberbu, menekşe, buhur, gelincik, şebboy, şakayık, arı çiçeği... gibi oldukça geniş yelpazedeki çiçek türlerinin yer aldığı maddede 279 farklı çiçek adı toplanmıştır. “Katife çiçeği”nin diğeri adının “deveboynu”, “kar çiçeği”nin “pâbiçal”, “kahkaha” çiçeğinin ise “sarmaşık” olduğunu öğrendiğimiz bu maddede “katmer binlik” adlı çiçeğe de bir tanesinin bin akçaya satıldığı için bu adın verildiği bilgisine ulaşırız.

L maddesi: ss. 308-322. Lâle, sümbül, çiğdem, zerrîn, ağaç çiçeği, karanfil, leylak, karanfil, Frenk çiçeği, gül... olmak üzere toplam 150 çiçek adı yer alır. “Lutf-ı kerem, lutf-ı hakk, lutf-ı latif, lutf-ı şeref...”vb. gibi çiçek adları, lâleyi diğeriilerinden ayrı bir yere koyan ve manevî bir anlam yükleyen zihniyetin yansımalarıdır.

M maddesi: ss. 325-395. Lâle, karanfil, zerrîn, karanfil, sümbül, zencefil, sim, çiğdem, menekşe, polya, şebboy, mercanköşk, sade Frenk çiçeği, tırfili, zerrîn-kadeh, buhür, ağaç çiçeği... olmak kaydıyla bu türleri karşılayan 539 çiçek adı yer alır. Burada sayıca çok olmasıyla dikkat çeken “Mir’ât, Mir’ât-i Cemâl, Mir’ât-i Cihan, Mir’ât-i İbret, Mir’ât-i Kalb, Mir’ât-i Kudret, Mir’ât-i Rûh”...gibi çiçek isimleri; Osmanlının duygu, düşünce ve hayal sistemi ile estetik zevkinin sözcüğe yansımalarıdır.

N maddesi: ss. 399-464. 497 çiçek adının yer aldığı bölümde lâle, zerrîn, sümbül, karanfil, gül, su nanesi, nergis, buhür, piyazlı süsen... gibi çiçekler bulunur. “Nür-ı tecelli, nur-ı şeref, nür-ı ‘ayn, nür-ı cihân, nür-ı çemen, nür-ı selâm, nür-ı la’lin” de olduğu gibi nurla başlayan çiçek adlarının çokluğu dikkat çekicidir.

O maddesi: ss. 467. Sözlüğün ikinci en kısa maddesi olan bu bölümde “zerrîn, karanfil, lâle ve buhür” a karşılık gelen toplam 5 çiçek adı geçmektedir.

P maddesi: ss. 471-484. Lâle, karanfil, sümbül, pelin, zencefil, buhür, zerrîn, kehrübâ, peygamber düğmesi, çiğdem, türlerine denk gelen 161 çiçek adı yer alır. “Penbe, penbe beyaz, penbe-i naz, pesendide sarı, pesend morı, perr-i şahin, perr-i tavus, perr-i simurg” gibi çiçeklere verilen renk ve hayvan adları ilgi çekicidir.

R maddesi: ss. 487-507. “Lâle, zerrîn, gül, karanfil, gelincik, sümbül, zambak, rubiyye”den oluşan toplam 222 çiçek adı mevcuttur. Ruhu olduğuna inanılan çiçeklerin ruha iyi geldiği düşüncesi, adlarına da yansıtılır: “rûh-âşinâ, rûh-bahş, rûh-efzâ, rûh-âlem, rûh-perver”...gibi.

S maddesi: ss. 511-568. 545.545. Lâle, zerrîn-kadeh, Frenk çiçeği, sümbül, Kudüs çiçeği, polya, sedef çiçeği, beç, karanfil, süsen, gül, nergis, şebboy, çiğdem, buhur, sim,

katmer, polya, leylâk, zambak, deveboynu, kehrübâ gibi çiçeklere karşılık gelen 545 çiçek bulunur. Çiçek adlarının geçtiği manzumeler açısından da oldukça zengin içeriğe sahip bölümlerden biridir ve çiçek adları koyu renkle gösterilir:

“Evvelâ anda oldu rûy-nümâ

Bu iki lâle-i cihân-ârâ

Birinün nâmı oldu **Bî-mânend**

Birine didiler **Semen-sîmâ**” (Keskin, 2018: 532)

Ş maddesi: ss. 571-613. 323 çiçek adının geçtiği bu bölümde lâle, karanfil, zerrîn, karanfil, şakayık, şebboy, buhur, arı çiçeği, sümbül, sim türleri yer alır. Osmanlı’da insanın ince duyuş, düşünüş ve hayal sistemini yansıtan çiçekler; adlarına da yansıyan hâliyle aşkın mumu, varlığın şerefi, âlemin güneşi olarak görülür: “şem’-i cihan-füruğ, şem’-i kudret, şem’-i aşk, şems-i cihân, şems-i kudret, şems-i ziya, şeref-i şems, şeref-i, sa’adet, şeref-i ikbâl”... vb.

T maddesi: ss. 617-645. 268 çiçek adının bulunduğu bölümde sim, lâle, zerrîn, buhur, zambak, karanfil, Frenk çiçeği, zencefil, katmer, Kudüs çiçeği, tuğ-ı şâhî, arı çiçeği türleri bulunur. “Tuhfe-i cinân, tuhfe-i gülşen, tuhfetü’l müluk, tuhfetü’l- ezhâr, tezyîn-i cemâl, tezyîn-i gülşen” gibi adlarda da görüldüğü gibi çiçekler, asırlar boyu âlemin hediyeleri ve süsü olarak kabul edilirler.

U maddesi: ss. 649-651. Toplam 27 çiçek adının yer aldığı bölümde lâle ve zerrîn olmak üzere iki tür bulunur.

Ü maddesi: ss. 655. Kudüs çiçeği ve lâleye verilen iki çiçek adından oluşan madde, sözlüğün en kısa ikinci maddesidir.

V maddesi: ss. 659- 664. 56 çiçek adının bulunduğu bölümde adı geçen türler; lâle, buhur, gül, çarkifelek, sümbüldür. Göstergeler dünyasında farklı anlamlar yüklenen çiçekler, tıpkı adlarına eklenen sözcükler gibi soyut dünyanın vesileleridir: “vesile-i bahar, vesile-i mahabbet, vesile-i sa’adet, vesile-i şeref, vesile-i yârân... vb.”

Y maddesi: ss. 667- 675. Lâle, zerrîn, buhur, gül, sümbül... gibi türlere karşılık gelen 74 çiçek adının yer aldığı bölümde çiçeklere yazılmış birbirinden farklı manzumeler, sözlüğe estetik bir derinlik kazandırır:

“Açılıp tâbiş-i hurşid-i cihân-bân bile gör

Reng-i **Yâkûtı** ider mühr-i Süleymân lâle” (Keskin, 2018: 667)

Z maddesi: ss. 679- 701. Lâle, zerrîn, karanfil, buhur, gül, zencefile denk gelmek kaydıyla 190 çiçek adı geçer. Çiçeklerin eşsizliğine vurgu yapan “yegâne, yegâne-i gülşen, yek-dâne” gibi adların yanında “yağcı, yamalı kabak, yire yakın, yumak-ı büyük”... gibi eğlenceli adlandırmalar da ince bir zekânın, derin bir birikimin ürünüdür.

Örnekli ve Resimli Osmanlı Çiçek Adları Sözlüğü, yazarın deyişle “Osmanlı çiçeklerini unutulmaktan kurtarmak ve Osmanlının çiçek hafızasını ortaya çıkarmak” (Keskin, 2018: V) ile birlikte Osmanlı medeniyetinin ince duyuş ve düşünüş tarzını, estetik duyarlılığını, sanatsal zevkini ortaya koyan zengin söz varlığını göstermek açısından ayrıca önem taşır. Okuru renkler ve manzumeler arasında bir geçmiş zaman yolculuğuna çıkararak sözlük, eski edebiyat çalışmalarında divan metinlerinin açıklanması ve şiirlerin çözümlenmesi için de yararlanılabilecek başvuru kaynaklarından biri olarak gözükmektedir. Kendine

has nitelikleri ile eser, başta sosyal bilimler olmak üzere pek çok alanda, hem disiplinlerarası çalışmalara ilgi duyan akademisyenler hem de araştırmacılar ve öğrenciler için bir referans niteliğinde olup Osmanlı kültür tarihi kaynakları konusunda özel bir boşluğu doldurmak iddiasındadır.

Kaynaklar

Meriç, C. (2010). *Bu lke*. İstanbul: İletişim Yayınları.